

Житарь Максим Олегович, кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансов имени Л.Л.Тарангул,
e-mail: zhytarmaksym@gmail.com

Ананьева Юлия Владимировна, кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансов имени Л.Л.Тарангул,
e-mail: Yulia_3103@yahoo.com
Университет государственной фискальной службы Украины

DATA ABOUT THE AUTHORS

Zhytar Maksym, Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor of the Department of Finance named after L. L. Tarangul,

e-mail: zhytarmaksym@gmail.com

Ananieva Julia, Candidate of Science (Economics), Associate Professor of the Department of Finance named after L.L. Tarangul,

e-mail: Yulia_3103@yahoo.com

University of the State Fiscal Service of Ukraine

УДК 336.142.3

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2019-40-140-147>

ФОРМУВАННЯ ВИДАТКІВ БЮДЖЕТУ ЯК СКЛАДОВОЇ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ*

**Макогон В. Д.
Адаменко І. П.**

Актуальність теми дослідження. Розробка та реалізація ефективної політики у сфері фінансово-бюджетних відносин є вагомим інструментом впливу на соціально-економічний розвиток країни. Відповідно, забезпечення дієвого впливу на темпи та якість економічного зростання потребує удосконалення системи формування видатків бюджету як складової суспільного розвитку з урахуванням глобалізаційних процесів.

Постановка проблеми. З прискоренням темпів фінансово-економічної глобалізації, посиленням її впливу на систему державних фінансів та її складові актуалізуються питання підвищення ефективності та результативності бюджетної політики щодо видаткової частини бюджету, що потребує подальших наукових досліджень теоретичних та прикладних аспектів формування видатків бюджету як складової суспільного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика формування та реалізації бюджетної політики щодо видаткової частини бюджету, її впливу на соціально-економічні процеси на даний час доволі поширена в наукових дослідженнях. Це роботи відомих вітчизняних та зарубіжних науковців: Дж. Б'юкенена, П. Самуельсона, Дж. Стігліца, Т. Боголіб, Л. Лисяк, І. Лук'яненко, А. Мазаракі, В. Сіденка, І. Чуєнова та інших.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Зазначені вище питання актуалізуються у зв'язку з посиленням глобалізаційних процесів, несприятливим зовнішнім та внутрішнім економічним середовищем, що вимагає розв'язання низки конкретних завдань, пов'язаних з підвищенням дієвості розподілу та використання державних фінансових ресурсів, удосконалення бюджетної політики України щодо формування видатків бюджету.

Постановка завдання, мети дослідження. Завданнями дослідження є розкриття ролі видаткової частини бюджету у забезпеченні суспільного розвитку та особливостей бюджетної політики щодо формування видаткової частини бюджету. Метою дослідження є обґрунтування пріоритетних завдань бюджетної політики щодо формування видатків бюджету, удосконалення їх архітекtonіки в умовах інституційних перетворень.

Метод або методологія проведення дослідження. У статті застосовано сукупність методів наукового дослідження: системного підходу, статистичного аналізу, структурування, аналізу та синтезу та ін.

Викладення основного матеріалу (результати роботи). Визначено роль видаткової частини бюджету у забезпеченні суспільного розвитку та обґрунтовано пріоритетні завдання бюджетної політики щодо формування видатків бюджету, удосконалення їх архітекtonіки в умовах інституційних перетворень. Здійснено аналіз та оцінку структури видатків зведеного бюджету України в розрізі функціональної та економічної класифікації, платежів з погашення та обслуговування державного боргу.

Галузь застосування результатів. Результати цього дослідження можуть бути застосовані в процесі формування та реалізації бюджетної політики України.

Висновки відповідно до статті. Розвиток державних фінансів залежить від напрямів перетворення системи формування видаткової частини бюджету у відповідності до змін соціально-

* Роботу виконано в межах фундаментальної науково-дослідної роботи «Бюджетна стратегія економічного зростання» (номер державної реєстрації 0118U000128).

економічного середовища. Обґрунтована бюджетна стратегія щодо планування видаткової частини бюджету, її структури сприяє збалансованому розподілу національного доходу. Разом з цим, відповідна стратегія повинна базуватись на якісній оцінці та моніторингу тенденції розвитку вітчизняної економіки та спрямовуватись на забезпечення інноваційної активності виробництва. В умовах трансформаційних перетворень вагомими є завдання щодо оптимізації бюджетних видатків, забезпечення достатнього рівня їх гнучкості виходячи із економічної циклічності та макроекономічної ситуації в країні. У статті визначено стратегічні пріоритети бюджетної політики щодо формування видатків бюджету як складової суспільного розвитку.

Ключові слова: державні фінанси, бюджет, бюджетна система, бюджетна політика, видатки бюджету, програмно-цільовий метод.

ФОРМИРОВАНИЕ РАСХОДОВ КАК СОСТАВЛЯЮЩЕЙ ОБЩЕСТВЕННОГО РАЗВИТИЯ

Макогон В. Д.
Адаменко И. П.

Актуальность темы исследования. Разработка и реализация эффективной политики в сфере финансово-бюджетных отношений является весомым инструментом влияния на социально-экономическое развитие страны. Соответственно, обеспечение действенного влияния на темпы и качество экономического роста требует совершенствования системы формирования расходов бюджета как составной общественной развития с учетом усиления глобализационных процессов.

Постановка проблемы. С ускорением темпов финансово-экономической глобализации, усилением ее влияния на систему государственных финансов и ее составляющие актуализируются вопросы повышения эффективности и результативности бюджетной политики по расходной части бюджета, требует дальнейших научных исследований теоретических и прикладных аспектов формирования расходов бюджета как составной общественной развития.

Анализ последних исследований и публикаций. Проблематика формирования и реализации бюджетной политики по расходной части бюджета, ее влияния на социально-экономические процессы в настоящее время довольно распространена в научных исследованиях. Это работы известных отечественных и зарубежных ученых: Дж. Бьюкенена, П. Самуэльсона, Дж. Стиглица, Т. Боголиб, Л. Лысяк, И. Лукьяненко, А. Мазараки, В. Сиденка, И. Чугунова и других.

Выделение неисследованных частей общей проблемы. Указанные выше вопросы актуализируются в связи с усилением глобализационных процессов, неблагоприятной внешней и внутренней экономической средой, требуется решения ряд конкретных задач, связанных с повышением действенности распределения и использования государственных финансовых ресурсов, совершенствование бюджетной политики Украины относительно формирования расходов бюджета.

Постановка задачи, цели исследования. Задачей исследования является раскрытие роли расходной части бюджета в обеспечении общественной развития, раскрытие особенностей бюджетной политики по формированию расходной части бюджета. Целью исследования является обоснование приоритетных задач бюджетной политики по формированию расходов бюджета, совершенствование их архитектоники в условиях институциональных преобразований.

Метод или методология проведения исследования. В статье применена совокупность методов научного исследования: системного подхода, статистического анализа, структурирования, анализа и синтеза и др.

Изложение основного материала (результаты работы). Определена роль расходной части бюджета в обеспечении общественной развития и обоснованы приоритетные задачи бюджетной политики по формированию расходов бюджета, совершенствование их архитектоники в условиях институциональных преобразований. Осуществлен анализ и оценка структуры расходов сводного бюджета Украины в разрезе функциональной и экономической классификации, платежей по погашению и обслуживанию государственного долга.

Область применения результатов. Результаты этого исследования могут быть применены в процессе формирования и реализации бюджетной политики Украины.

Выводы соответствия со статьей. Развитие государственных финансов зависит от направлений преобразования системы формирования расходной части бюджета в соответствии с изменениями социально-экономической среды. Обоснованная бюджетная стратегия по планированию расходной части бюджета, ее структуры способствует сбалансированному распределению национального дохода. Вместе с этим, соответствующая стратегия должна базироваться на качественной оценке и мониторингу тенденций развития отечественной экономики и направляться на обеспечение инновационной активности производства. В условиях трансформационных преобразований значимыми являются задачи по оптимизации бюджетных расходов, обеспечение достаточного уровня их гибкости исходя из экономической цикличности и макроекономической ситуации в стране. В статье определены стратегические приоритеты бюджетной политики по формированию расходов бюджета как составной общественной развития.

Ключевые слова: государственные финансы, бюджет, бюджетная система, бюджетная политика, расходы бюджета, программно-целевой метод.

FORMATION OF BUDGET EXPENDITURE AS A COMPLEX SOCIAL DEVELOPMENT

Makohon V. D.
Adamenko I. P.

Relevance of research topic. The development and implementation of effective policy in the field of financial and budgetary relations is a powerful tool for influencing the country's socio-economic development. Accordingly, ensuring effective influence on the pace and quality of economic growth requires the improvement of the system of budget expenditures as a component of social development taking into account the strengthening of globalization processes.

Formulation of the problem. With the acceleration of the pace of financial and economic globalization, its increasing influence on the system of public finances and its components, the issues of increasing the efficiency and effectiveness of fiscal policy regarding the expenditure part of the budget are urgent, which requires further scientific research of the theoretical and applied aspects of the formation of budget expenditures as a component of social development.

Analysis of recent research and publications. The problem of the formation and implementation of budget policy regarding the expenditure part of the budget, its impact on socio-economic processes is currently quite widespread in scientific research. These are works by well-known domestic and foreign scholars: J. Buchanan, P. Samuelson, J. Stiglitz, T. Bogolib, L. Lisyak, I. Lukyanenko, A. Mazaraki, V. Sidenko, I. Chugunov and others.

Selection of unexplored parts of the general problem. The above-mentioned issues are actualized in connection with the strengthening of globalization processes, the adverse external and internal economic environment, which requires the solution of a number of specific tasks related to increased efficiency of the distribution and use of public financial resources, improvement of the budget policy of Ukraine in relation to the formation of budget expenditures.

Setting the task, the purpose of the study. The research objective is to reveal the role of the expenditure part of the budget in ensuring social development, to reveal the features of the budget policy regarding the formation of the expenditure part of the budget. The purpose of the study is to substantiate the priority tasks of the budget policy regarding the formation of budget expenditures and the improvement of their architectonics in the context of institutional transformations.

Method or methodology for carrying out the research. The article uses a set of methods of scientific research: system approach, statistical analysis, structuring, analysis and synthesis, etc.

Presentation of the main material (results of work). The role of the expenditure part of the budget in ensuring social development is determined and the priorities of the budget policy regarding budget expenditures formation, improvement of their architectonics in the context of institutional reforms are substantiated. The analysis and estimation of the structure of expenditures of the consolidated budget of Ukraine in terms of functional and economic classification, payments on repayment and servicing of the state debt are carried out.

The field of application of results. The results of this study can be applied in the process of formation and implementation of the budget policy of Ukraine.

Conclusions according to the article. The development of public finances depends on the direction of transformation of the formation of the expenditure part of the budget in line with changes in the socio-economic environment. The budget strategy for planning the expenditure part of the budget, its structure contributes to a balanced distribution of national income is substantiated. At the same time, the relevant strategy should be based on qualitative assessment and monitoring of the development trends of the domestic economy and aimed at ensuring the innovative activity of production. In the context of transformational transformations, the task of optimizing budget expenditures and ensuring a sufficient level of their flexibility based on economic cyclicity and macroeconomic situation in the country are important. The article defines the strategic priorities of budget policy regarding the formation of budget expenditures as a component of social development.

Key words: public finances, budget, budget system, budget policy, budget expenditures, program-target method.

JEL Classification: H55, J26

Актуальність теми дослідження. В умовах інституційних перетворень проблеми реформування системи управління державними фінансами та бюджетним процесом з особливою гостротою проявляються щодо бюджетної архітектури видаткової частини як в розрізі економічної, так і функціональної класифікації. У зв'язку з цим виникла необхідність для обґрунтування нових підходів та принципів бюджетного менеджменту в частині формування бюджетних видатків. Виходячи із рівня соціально-економічного розвитку України актуалізуються питання забезпечення максимального результату при мінімальному рівні бюджетних видатків з врахуванням стратегічних пріоритетів бюджетної політики. Існує необхідність розробки підходів щодо формування бюджетів різних рівнів у напрямі підвищення їх стійкості та збалансованості.

Ступінь дослідження даної проблеми вченими. Серед вагомих наукових досліджень зарубіжних вчених з питань формування видаткової частини бюджету, підвищення стійкості та збалансованості бюджетів різних рівнів можна назвати праці Дж. Б'юкенена, П. Самуельсона, Дж. Стігліца [1–3]. Проблематика підвищення

ефективності управління бюджетними коштами в умовах економічних перетворень розкривається у працях вітчизняних вчених: Т. Боголіб, Л. Лисяк, І. Лук'яненко, А. Мазаракі, В. Сіденка, І. Чугунова [4–8] та інших.

Метою дослідження є обґрунтування пріоритетних завдань бюджетної політики щодо формування видатків бюджету, удосконалення їх архітекτονіки в умовах інституційних перетворень.

Завдання дослідження. Для досягнення зазначеної мети поставлено такі завдання: розкриття ролі видаткової частини бюджету у забезпеченні суспільного розвитку та особливостей бюджетної політики щодо формування видаткової частини бюджету в Україні.

Методи дослідження. У статті застосовано сукупність методів наукового дослідження, у тому числі системний та структурний методи – при визначенні сучасних особливостей формування і реалізації бюджетної політики в Україні; статистичний аналіз – для оцінки структури видатків Зведеного бюджету України в розрізі функціональної та економічної класифікації. На основі системного підходу визначено внутрішні та зовнішні причини, що впливають на бюджетну політику щодо видаткової частини бюджету. Методами структурування та синтезу обґрунтовано пріоритетні завдання бюджетної політики щодо формування видатків бюджету, удосконалення їх архітекτονіки в умовах інституційних перетворень.

Результати дослідження. В умовах трансформаційних перетворень не зважаючи на зовнішні і внутрішні виклики в Україні продовжують реалізуватись позитивні структурні реформи. Певною мірою забезпечено макроекономічну стабільність (табл. 1).

Однак рівень макроекономічної стабільності не стійкий. Вагомими завданнями є: здійснення структурних реформ у сфері державних фінансів, підвищення ефективності та раціональності використання державних фінансових ресурсів, взаємоузгодження бюджетних призначень із пріоритетними напрямками соціально-економічного розвитку країни, повноцінне впровадження у бюджетний процес середньострокового планування.

Таблиця 1. Основні показники фінансово-бюджетної політики України за 2013–2017 роки

Показники	2013	2014	2015	2016	2017
Реальний ВВП	100,0	93,4	90,2	102,4	102,5
Індекс-дефлятор ВВП, %	104,3	115,9	138,9	117,1	122,0
Індекс споживчих цін, % (до грудня попереднього року)	100,5	124,9	143,3	112,4	113,7
Індекс цін виробників промислової продукції, % (до грудня попереднього року)	101,7	131,8	125,4	135,7	116,5
Капітальні інвестиції (у % до відповідного періоду попереднього року)	88,9	75,9	98,3	118,0	122,1
Облікова ставка НБУ, %	6,5	14,0	22,0	14,0	14,5
Рівень безробіття населення у віці 15–70 років (за методологією МОП), % до економічно активного населення відповідного віку	7,2	9,3	9,1	9,3	9,5
Частка доходів зведеного бюджету у ВВП, %	29,08	28,74	32,79	32,8	34,09
Частка видатків зведеного бюджету у ВВП, %	33,3	33,3	34,3	35,1	35,5
Дефіцит зведеного бюджету у % до ВВП	-4,18	-4,54	-1,55	-2,3	-1,41
Частка державного та гарантованого державного боргу у ВВП, %	38,4	69,4	79,1	80,9	71,8
Дефіцит сектору загального державного управління у % до ВВП	-4,29	-4,76	-1,67	-2,17	-1,38

Джерело: складено та розраховано за даними: <http://www.ukrstat.gov.ua>; <https://www.minfin.gov.ua> [15–16].

Ефективне управління державними фінансовими ресурсами ускладнюється ситуацією, яка склалася в країні у південно-східному регіоні, зокрема руйнуванням об'єктів промисловості, недостатнім рівнем взаємозв'язку стратегічного і бюджетного планування. Система бюджетного фінансування видатків державного та місцевих бюджетів певною мірою не відповідає соціально-економічним процесам та не сприяє подоланню негативних тенденцій розвитку суспільства.

Більше 50 % видатків Зведеного бюджету України становлять видатки на соціально-культурну сферу (табл. 2). Зокрема, за 2013–2017 роки частка видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення населення у загальному обсязі склала 27,70 %, відповідний показник видатків на освіту склав 17,76 %, на охорону здоров'я – 10,41 %, на духовний і фізичний розвиток – 2,40 %. Разом з цим, пріоритетним завданням державної фінансово-бюджетної політики залишається забезпечення зростання рівня життя громадян та підвищення його якості в результаті сталого економічного розвитку.

Зокрема, відповідно до Стратегії розвитку системи управління державними фінансами, Концепції розвитку системи управління державними фінансами, Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», Стратегії реформування державного управління України на 2016–2020 роки, Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Меморандумом щодо співпраці з МВФ, Коаліційною угодою, Пріоритетних напрямів бюджетної політики на 2018–2020 роки та Планом законодавчого забезпечення реформ визначено важливість реформування соціально-культурної сфери, створення умов для розвитку людського потенціалу, якість і інноваційність якого впливає на економічне зростання.

Назріла необхідність розробки нових підходів щодо фінансування охорони здоров'я на основі: гармонізації вітчизняного нормативно-правового забезпечення в сфері громадського здоров'я з європейським законодавством; поєднання принципів централізації та децентралізації через передачу окремо визначених функцій у сфері громадського здоров'я та ресурсів органам місцевого самоврядування; надання чітких державних гарантії щодо обсягу безоплатної медичної допомоги, фінансового захисту громадян у випадку

хвороби, справедливого та ефективного розподілу державних фінансових ресурсів, створення стимулів для поліпшення якості медичної допомоги та підвищення ефективності процесу її надання державними та комунальними установами охорони здоров'я. Доцільним є запровадження нових методів фінансування первинної допомоги з використанням нормативу на одного жителя, визначення гарантованого пакету послуг, а також фінансування спеціалізованої допомоги за принципами глобального бюджету. Забезпечення доступу до якісної первинної медичної допомоги для всього населення України.

Таблиця 2. Структура видатків Зведеного бюджету України за 2013–2017 роки, %

Функціональна класифікація	2013		2014		2015		2016		2017	
	частка	Коефіцієнт зростання (+), зменшення(-), в.в.	частка	Коефіцієнт зростання (+), зменшення(-), в.в.	частка	Коефіцієнт зростання (+), зменшення(-), в.в.	частка	Коефіцієнт зростання (+), зменшення(-), в.в.	частка	Коефіцієнт зростання (+), зменшення(-), в.в.
Загальнодержавні функції	12,18	1,18	14,55	2,37	17,23	2,68	16,02	-1,21	15,71	-0,31
Оборона	2,93	0,01	5,18	2,25	7,62	2,44	7,09	-0,53	7,02	-0,07
Громадський порядок, безпека та судова влада	7,78	0,39	8,49	0,71	8,05	-0,44	8,6	0,55	8,36	-0,24
Економічна діяльність	10,04	-3,22	9,13	-0,91	8,64	-0,49	8,08	-0,56	9,84	1,76
Охорона навколишнього природного середовища	1,1	0,03	0,66	-0,44	0,81	0,15	0,75	-0,06	0,69	-0,06
Житлово-комунальне господарство	1,59	-2,52	3,43	1,84	2,32	-1,11	2,12	-0,2	2,62	0,5
Охорона здоров'я	12,16	0,37	10,82	-1,34	10,4	-0,42	9	-1,4	9,67	0,67
Духовний та фізичний розвиток	2,7	-0,04	2,62	-0,08	2,38	-0,24	2,02	-0,36	2,3	0,28
Освіта	20,84	0,37	18,96	-1,88	16,72	-2,24	15,46	-1,26	16,8	1,34
Соціальний захист та соціальне забезпечення	28,67	3,42	26,15	-2,52	25,84	-0,31	30,87	5,03	26,99	-3,88

Джерело: складено та розраховано за даними: <http://www.ukrstat.gov.ua>; <https://www.minfin.gov.ua> [15].

Важливо відмітити, що виходячи із досвіду зарубіжних країн вирішення питання щодо зміцнення фінансового забезпечення охорони здоров'я здійснюється за рахунок: добровільного приватного медичного страхування; запровадження обов'язкового медичного страхування з оплатою індивідуальних внесків у якості нарахувань на фонд заробітної плати; повної оплати з державного бюджету.

Відповідно, обґрунтування дієвої моделі фінансування охорони здоров'я, сприятиме збільшенню тривалості та покращення якості життя, попередження захворювань, продовження активного і працездатного віку та, як результат, зменшення економічного навантаження на бюджет.

З метою удосконалення механізму фінансування освіти, на даний час в Україні згідно Пріоритетних напрямів бюджетної політики на 2018–2020 роки передбачено: запровадження формульного розподілу видатків на вищу освіту за принципом «гроші ходять за студентом» з урахуванням кількості здобувачів вищої освіти за спеціальностями та рівнями освіти і співвідношення вартості освітніх послуг, показників якості освітньої і наукової діяльності вищого навчального закладу; забезпечення відповідності вищої освіти потребам ринку праці та демографічним тенденціям шляхом зменшення державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою та збільшення частки підготовки кваліфікованих кадрів; зміни джерел фінансування державних вищих навчальних закладів I–II рівня акредитації з урахуванням їх організаційно-правової форми; переведення державних вищих навчальних закладів у статус суб'єктів некомерційної (неприбуткової) господарської діяльності; удосконалення підходів до виплат академічних стипендій здобувачам вищої освіти для забезпечення підтримки найкращих студентів шляхом значного підвищення їх розміру та приведення частки студентів, які матимуть право на отримання академічної стипендії до середнього значення в країнах Європейського Союзу [13].

Відповідно до Бюджетного кодексу України від 07.12.2017 № 2233-VIII з 01.01.2019 року передбачено перехід на формульну систему фінансування. Обсяг видатків державного бюджету на вищу освіту розподілятиметься між вищими навчальними закладами на основі формули, яка враховуватиме: кількість здобувачів вищої освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем та спеціальностями і співвідношення вартості освітніх послуг; рівень результатів зовнішнього незалежного оцінювання вступників; показники якості освітньої і наукової діяльності вищого навчального закладу. Визначено, що в умовах перехідного періоду формування обсягу коштів на основну діяльність, що надходять закладам вищої освіти, здійснюватиметься виходячи з таких положень: збереження їх фінансової стабільності; врахування особливостей матеріальної бази; поступове збільшення частки коштів, які виділяються за результати освітньої діяльності [14].

Таким чином, вагомими завданнями з метою удосконалення механізму фінансування освіти залишаються: створення умов для поглиблення фінансової самостійності закладів освіти; взаємоузгодження обсягів та структури підготовки кадрів потребам держави; поліпшення взаємодії і координації інституцій у

ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ, КРЕДИТ

даній сфері; переведення закладів вищої освіти у статус небюджетних неприбуткових закладів із збереженням та розширенням податкових пільг бюджетних установ.

Частка видатків на загальнодержавні функції за 2013–2017 роки складає – 15,14 %. Разом з цим 65,89% з даних видатків становлять видатки на обслуговування боргу. Відповідно до прогнозних розрахунків Міністерства фінансів України за 2019–2045 роки частка платежів з обслуговування державного боргу в загальній структурі платежів з погашення та обслуговування державного боргу становитиме 40,43 %, у тому числі за 2019–2028 роки – 37,52%, за 2029–2038 роки – 32,03%, за 2039–2045 роки – 35,59% (табл. 3).

Таким чином, вагомим завдання є розробка нових підходів щодо стратегії управління державним боргом, що є невід'ємною складовою державної фінансово-бюджетної політики держави, ефективний механізм управління державним боргом може стати потужним фактором економічного зростання. При цьому, частка платежів на обслуговування державного боргу не повинна перевищувати економічно обґрунтований рівень. Доцільною є зміна підходу до процесу управління державним боргом.

Таблиця 3. Платежі з погашення та обслуговування державного боргу у 2019–2045 роках за діючими угодами

Показники	2019-2045		2019-2028		2029-2038		2039-2045	
	млрд.грн.	%	млрд.грн.	%	млрд.грн.	%	млрд.грн.	%
Всього платежів	112,74	100,00	222,84	100,00	74,19	100,00	21,38	100,00
Обслуговування	40,43	35,86	83,62	37,52	23,76	32,03	7,61	35,59
Погашення	72,32	64,15	139,23	62,48	50,42	67,96	13,77	64,41
Державний внутрішній борг	52,81	46,84	88,14	39,55	43,44	58,56	19,14	89,52
Обслуговування	25,91	49,05	47,37	53,74	19,09	43,95	7,04	36,79
Погашення	26,91	50,95	40,78	46,26	24,35	56,05	12,10	63,21
Державний зовнішній борг	59,93	53,16	134,70	60,45	30,74	41,44	2,24	10,48
Обслуговування	14,52	24,22	36,25	26,91	4,67	15,20	0,57	25,26
Погашення	45,41	75,78	98,45	73,09	26,07	84,80	1,67	74,74

Джерело: складено та розраховано за даними: <https://www.minfin.gov.ua> [15].

Вагомим завданням в умовах інституційних перетворень залишається забезпечення єдиного підходу до всіх учасників бюджетного процесу з точки зору підвищення рівня обґрунтованості бюджетної архітектури за економічною класифікацією видатків бюджету. Зокрема, частка капітальних видатків зведеного бюджету у загальному обсязі в середньому за 2013–2017 роки складає 6,94 %, що не дає можливості для стимулювання економічних процесів (рис. 1).

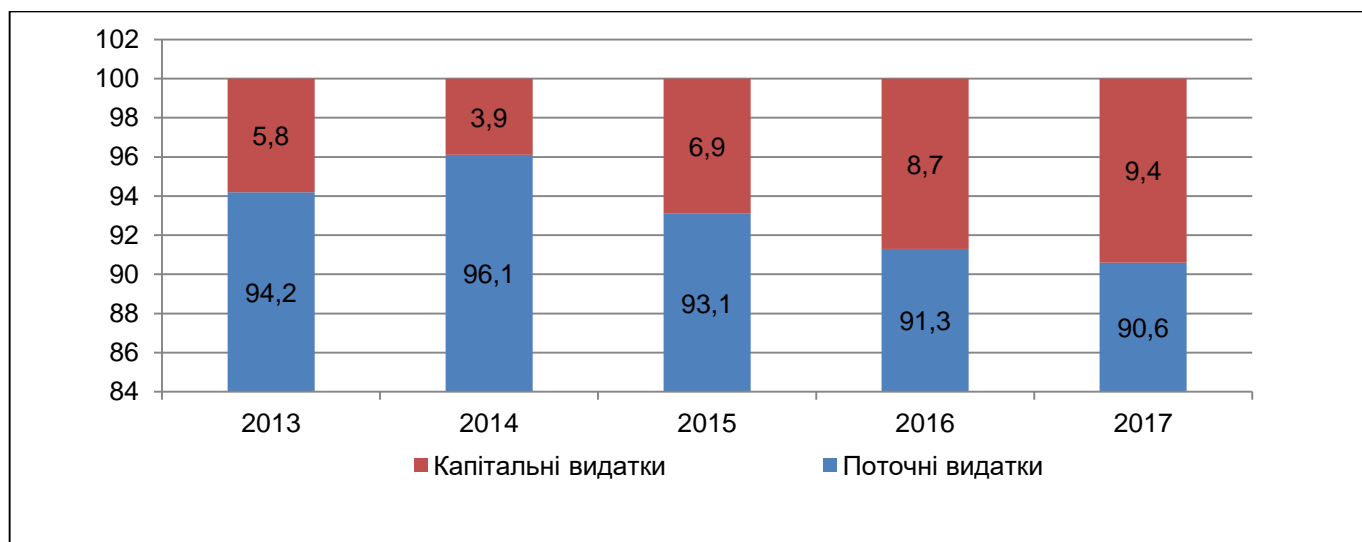

Рисунок 1. Співвідношення частки капітальних та поточних видатків зведеного бюджету у 2013–2017 роки, %

Джерело: складено та розраховано за даними: <https://www.minfin.gov.ua> [15].

Таким чином, на даному етапі суспільного розвитку, враховуючи важливість капітальних вкладень та обмеженість державних фінансових ресурсів, вагомими завданнями є удосконалення інвестиційно-інноваційної політики. Без створення умов для розвитку інвестиційно-інноваційного середовища подолати фінансово-кризові процеси практично не можливо. Доцільною є реалізація заходів щодо: посилення децентралізації інвестиційного процесу; створення сприятливих умов для залучення іноземного капіталу; перехід до розміщення державних коштів на конкурсній основі під ефективні інвестиційно-інноваційні проекти.

Висновки. Розвиток державних фінансів залежить від напрямів перетворення системи планування видаткової частини бюджету у відповідності до змін соціально-економічного середовища. Обґрунтована бюджетна стратегія щодо планування видаткової частини бюджету, її структури сприяє збалансованому розподілу національного доходу. Разом з цим, відповідна стратегія повинна базуватись на якісній оцінці та моніторингу тенденції розвитку вітчизняної економіки та спрямовуватись на забезпечення інноваційної активності виробництва. В умовах трансформаційних перетворень вагомими є завдання щодо оптимізації бюджетних видатків, забезпечення достатнього рівня їх гнучкості виходячи із економічної циклічності та макроекономічної ситуації в країні. Вирішення зазначених завдань можливе в контексті повноцінного впровадження у бюджетний процес середньострокового планування, що забезпечить ефективне фінансування стратегічних напрямів соціально-економічного розвитку країни, чіткий взаємозв'язок фінансування та результатів програм і заходів. Формування бюджетів на середньострокову перспективу дозволить підвищити дієвість системи моніторингу та оцінювання бюджетних програм, у тому числі оцінювання результативності діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування у досягненні поставлених цілей.

Список використаних джерел

1. Б'юкенен Дж. М., Масгрейв Р. А. *Суспільні фінанси і суспільний вибір: два протилежних бачення держави*; [пер. з англ.]. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2004. 176 с.
2. Блауг М. Митчел, Уэсли Клер // 100 великих економістів до Кейнса *Great Economists before Keynes: An introduction to the lives works of one hundred great economists of the past*. СПб. : Экономикс, 2008. С. 218–221. 352 с.
3. Кейнс Дж. М. *Общая теория занятости, процента и денег*; [пер. с англ.] М. : Гелиос, 2012. 352 с.
4. Bogolib T. M. *The public sector of finance economy in the modern world. Equilibrium*. 2013. №1. P. 76–89.
5. Запатріна І. В. *Бюджетний механізм економічного зростання: монографія*. Київ : Ін-т соц.-екон. стратегій, 2007. 528 с.
6. Лисяк Л. В., Сальникова Т. В. *Напрями вдосконалення бюджетної політики України в умовах децентралізації. Науковий погляд: економіка та управління*. 2017. С. 42–56.
7. Чугунов І. Я., Макогон В. Д. *Теоретико-методологічні засади перспективного прогнозування доходів місцевих бюджетів. Наукові праці НДФІ*. 2007. Вип. 2. С. 3–14.
8. Максютя А. А., Чугунов І. Я. *Бюджетна складова суспільного розвитку. Вісник КНТЕУ*. 2012. № 3. С. 45–54.
9. *Про першочергові заходи з розвитку місцевого самоврядування в Україні на 2017 рік: Указ Президента України від 07.12.2016 № 545/2016*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/545/2016>.
10. *Про затвердження середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року та плану пріоритетних дій Уряду на 2017 рік: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.04.2017 № 275-р*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249935442>.
11. *Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 № 157-VIII*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.
12. *Про затвердження Порядку проведення Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.05.2007 № 698*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/698-2007-%D0%BF>.
13. *Про Основні напрями бюджетної політики на 2018–2020 роки: Проект Постанови Кабінету Міністрів України від 15.06.2017 № 6591*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62047
14. *Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 № 2456–VI*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
15. *Офіційний сайт Міністерства фінансів України*. URL: <https://www.minfin.gov.ua/>
16. *Офіційний сайт Державної служби статистики України*. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

References

1. B'iukenen, Dzh. M. & Mashreiv, R. A. (2004). *Suspilni finansy i suspilnyi vybir: dva protylezhnykh bachennia derzhavy*; [Public finances and social choice]. Kyiv: Vyd. dim «Kyievo-Mohylianska akademiia, 176 s. [in Ukr.]
2. Blaug, M. Mitchel & Uesli Kler (2008). *100 velikikh ekonomistov do Keynasa* [Great Economists before Keynes: An introduction to the lives & works of one hundred great economists of the past], SPb. : Ekonomikus, 218–221. [in Rus.]
3. Keyns, Dzh. M. (2012). *Obshchaya teoriya zanyatosti, protsenta i deneg*; [per. s angl.]. M. : Gelios, 352 s. [in Rus.]
4. Bogolib, T. M. (2013). *The public sector of finance economy in the modern world. Equilibrium*, 1, 76–89. [in Eng.]
5. Zapatrina, I. V. (2007). *Biudzhetniy mekhanizm ekonomichnoho zrostannia* [Budgetary mechanism of economic growth]: monohrafiia. Kyiv : In-t sots.-ekon. Stratehii, 528 s. [in Ukr.]
6. Lysiak, L. V. & Salnykova, T. V. (2017). *Napriamy vdoskonalennia biudzhethnoi polityky Ukrainy v umovakh detsentralizatsii* [Directions of improvement of fiscal policy of Ukraine in conditions of decentralization]. *Naukovyi pohliad: ekonomika ta upravlinnia*, 42–56. [in Ukr.]
7. Chuhunov, I. Ya. & Makohon, V. D. (2007). *Teoretyko-metodolohichni zasady perspektyvnoho prohnozuvannia dokhodiv mistsevykh biudzhativ* [Theoretical and methodological principles of perspective forecasting of local budget revenues]. *Naukovi pratsi NDFI*, 2. 3–14. [in Ukr.]
8. Maksyuta, A. A. & Chuhunov, I. Ya. (2012). *Biudzhethna skladova suspilnoho rozvytku* [Budget component of social development], *Visnyk KNTEU*, 3, 45–54. [in Ukr.]

ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ, КРЕДИТ

9. *Pro pershocherhovi zakhody z rozvytku mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini na 2017 rik: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 07.12.2016 № 545/2016 [On Priority Measures for the Development of Local Self-Government in Ukraine for 2017: Decree of the President of Ukraine dated 07.12.2016 № 545/2016]. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show>.*

10. *Pro zatverdzhennia serednostrokovoho planu priorytetnykh dii Uriadu do 2020 roku ta planu priorytetnykh dii Uriadu na 2017 rik: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 03.04.2017 № 275-r. [On approval of the medium-term plan of the Government's priority actions by 2020 and the plan of priority actions of the Government for 2017: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 03.04.2017 № 275-p]. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249935442>.*

11. *Pro dobrovilne ob'jednannia terytorialnykh hromad: Zakon Ukrainy vid 05.02.2015 № 157-VIII [On Voluntary Association of Territorial Communities: Law of Ukraine dated 05.02.2015 № 157-VIII]. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.*

12. *Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia Derzhavnoiu audytorskoiu sluzhboiu, yii mizhrehionalnymy terytorialnymy orhanamy derzhavnogo finansovoho audytu vykonannia biudzhethnykh prohram: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 12.05.2007 № 698. [On Approval of the Procedure for conducting by the State Audit Office, its interregional territorial bodies of the state financial audit of execution of budget programs: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated May 12, 2007 № 698]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/698-2007-%D0%BF>.*

13. *Pro Osnovni napriamy biudzhethnoi polityky na 2018–2020 roky: Proekt Postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 15.06.2017 № 6591 [About the Main Directions of Budget Policy for 2018-2020: Draft Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated June 15, 2017 № 6591]. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62047.*

14. *Biudzhetni kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 08.07.2010 № 2456–VI. [The Budget Code of Ukraine: Law of Ukraine dated 08.07.2010 № 2456-VI]. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>*

15. *Ofitsiinyi sait Ministerstva finansiv Ukrainy [Official site of the Ministry of Finance of Ukraine]. URL: [https://www.minfin.gov.ua/.](https://www.minfin.gov.ua/)*

16. *Ofitsiinyi sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Official web site of the State Statistic Service of Ukraine]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.*

ДАНИ ПРО АВТОРІВ

Макогон Валентина Дмитрівна, кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри фінансів,

Київський національний торговельно-економічний університет

e-mail: makvknteu@gmail.com

orcid.org/0000-0002-2331-8455

Researcher ID: P-3053-2017

Адаменко Ірина Петрівна, кандидат економічних наук, старший науковий співробітник відділу бюджетної системи Науково-дослідного фінансового інституту, Київський національний торговельно-економічний університет

e-mail: irynadamenko@gmail.com

orcid.org/0000-0002-5951-2145

Researcher ID: B-3587-2018

ДАНИЕ ОБ АВТОРАХ

Макогон Валентина Дмитриевна, кандидат экономических наук, старший научный сотрудник, доцент кафедры финансов,

Киевский национальный торгово-экономический университет

e-mail: makvknteu@gmail.com

Адаменко Ирина Петровна, кандидат экономических наук, старший научный сотрудник отдела бюджетной системы Научно-исследовательского финансового института

Киевский национальный торгово-экономический университет

e-mail: irynadamenko@gmail.com

DATA ABOUT THE AUTHORS

Makohon Valentyna, Candidate of Economic Sciences, Senior Researcher Associate Professor of the Department of Finance

Kyiv National University of Trade and Economics

e-mail: makvknteu@gmail.com

Adamenko Iryna, PhD in Economics, Senior Research Fellow at budget system division of Research Financial Institute of the Kyiv National University of Trade and Economics

e-mail: irynadamenko@gmail.com